

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА В УМОВАХ ДИСФУНКЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

©2023 КРИВОРУЧКО М. Ю.

УДК 338.2:[657]:330.341.1
JEL: B15; M40; M41

Криворучко М. Ю. Вплив інституційного середовища на реалізацію професійного судження бухгалтера в умовах дисфункції соціально-економічного розвитку: теоретико-методологічний аспект

Стаття присвячена дослідженню теоретико-методологічного аспекту впливу інституційного середовища на реалізацію професійного судження бухгалтера в умовах дисфункції соціально-економічного розвитку. У процесі підготовки статті проаналізовано погляди вітчизняних науковців на проблематику професійного судження. За результатами дослідження встановлено, що серед вітчизняних науковців відсутній єдиний підхід до визначення професійного судження бухгалтера. Виокремлено різні аспекти розуміння суті професійного бухгалтерського судження, яке розглядається в контексті розробки облікової політики, формування інтелектуального капіталу, теорії біхевіоризму, освіти у сфері обліку та інституціоналізму. У статті акцентовано увагу на впливу інституційного середовища на реалізацію бухгалтерського судження в умовах дисфункції соціально-економічного розвитку. Серед ключових факторів інституційного середовища виокремлено аспекти легкості ведення бізнесу на основі методології Світового банку – відкриття власної справи, розміщення виробничих потужностей, комунальні послуги, сфера трудових відносин, міжнародна торгівля, оподаткування, вирішення спорів, конкуренція, неплатоспроможність. Розглянуто базові категорії інституціоналізму та обґрунтовано взаємозв'язок дисфункції інституційного та соціально-економічного середовища з прийняттям управлінських рішень зацікавленими особами в умовах невизначеності. Зроблено висновок про важливу роль професійного судження в процесі підготовки фінансової звітності та звіту про управління на основі розуміння інституційного середовища, в якому здійснює діяльність суб'єкт господарювання. Окреслено перспективи подальших досліджень – аналіз інформації, відображеної у фінансовій звітності та звіті про управління підприємств певної галузі або регіону, з метою вивчення особливостей застосування професійного судження в практичній діяльності фахівців-обліковців. Це дозволить виокремити фактори інституційного середовища, що справляють найбільший інтерес для зацікавлених сторін і знаходять відповідне відображення у звітності суб'єктів господарювання.

Ключові слова: професійне судження бухгалтера, інституційне середовище, дисфункція соціально-економічного розвитку, принцип безперервності, фінансова звітність та звіт про управління.

Табл.: 2. Бібл.: 17.

Криворучко Михайло Юрійович – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та фінансів, Черкаський державний бізнес-коледж (вул. В. Чорновола, 243, Черкаси, 18028, Україна)

E-mail: misha2005@ua.fm

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6150-864X>

UDC 338.2:[657]:330.341.1
JEL: B15; M40; M41

Kryvoruchko M. Yu. The Influence of the Institutional Environment on the Implementation of the Professional Judgment of an Accountant in the Context of Dysfunction of Socioeconomic Development: The Theoretical and Methodological Aspect

The article is devoted to the study of the theoretical and methodological aspect of the influence of the institutional environment on the implementation of the professional judgment of an accountant in the context of dysfunction of socioeconomic development. In the process of preparing the article, the views of domestic scholars on the problems of professional judgment were analyzed. According to the results of the study, it is found that among domestic scholars there is no unified approach to defining the professional judgment of an accountant. Various aspects of understanding the essence of professional accounting judgment have been allocated, which is considered in the context of the development of accounting policy, the formation of intellectual capital, the theory of behaviorism, education in the field of accounting and institutionalism. The article focuses on the influence of the institutional environment on the implementation of accounting judgment in the context of dysfunction of socioeconomic development. Among the key factors of the institutional environment, aspects of ease of doing business based on the World Bank's methodology are highlighted: starting your own business, location of production facilities, communal utilities, labor relations, international trade, taxation, dispute resolution, competition, insolvency. The basic categories of institutionalism are considered and the relationship between the dysfunction of the institutional and socioeconomic environment and managerial decision-making by stakeholders under conditions of uncertainty is substantiated. It is concluded that professional judgment plays an important role in the process of preparing financial statements and management reports based on an understanding of the institutional environment in which an economic entity operates. Prospects for further research are outlined – analysis of information reflected in the financial statements and the report on the management of enterprises of a particular industry or region, in order to study the peculiarities of the application of professional judgment in the practical activities of accounting specialists. This will allow to identify the factors of the institutional environment that are of the greatest interest to stakeholders and are appropriately reflected in the reporting of economic entities.

Keywords: accountant's professional judgment, institutional environment, dysfunction of socioeconomic development, principle of continuity, financial statements and report on management.

Tabl.: 2. Bibl.: 17.

Kryvoruchko Mykhailo Yu. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Accounting and Finance, Cherkasy State Business College (243 V. Chornovola Str., Cherkasy, 18028, Ukraine)

E-mail: misha2005@ua.fm

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6150-864X>

Сучасний стан функціонування соціально-економічної системи України можна охарактеризувати як дисфункцію – порушення сталих зв'язків у системі виробництва, постачання, реалізації, споживання, заощадження тощо. Серйозним викликом останніх років для України стала коронакриза 2020–2021 рр., а з початку 2022 р. – функціонування економіки в умовах воєнного стану.

Знаходячись у тісному взаємозв'язку з економічною системою, вітчизняне інституційне середовище також перебуває під дисфункціональним впливом. Це відображається в поглибленні інформаційної асиметрії, коли зростає рівень невизначеності щодо безперервності діяльності суб'єктів господарювання, і в результаті значно ускладнюється прийняття зацікавленими сторонами (стейкхолдерами) управлінських рішень на основі інформації, відображеної у звітності підприємств.

В умовах невизначеності зростає роль професійного судження бухгалтера – формування обґрунтованої думки фахівцем-обліковцем щодо фактів господарського життя за відсутності однозначного нормативного регулювання певного кола питань. За дисфункції соціально-економічного розвитку особливої актуальності набуває аналіз впливу інституційного середовища на реалізацію професійного судження бухгалтера, що й обумовило вибір теми дослідження.

Проблематика професійного судження бухгалтера знайшла широке висвітлення в роботах таких науковців, як Бурденко І. М., Гуріна Н. В., Дойонко А. М., Карпенко О. В., Король А. С., Лопатовська О. О., Мельничук І. І., Плікус І. Й., Тарасова Т. О., Юхименко-Назарук І. А. Вказані дослідники присвятили свої праці різним аспектам професійного судження, а саме: суть поняття професійного судження; його роль у процесі формування облікової політики в умовах невизначеності; професійне судження в контексті економічної психології та розвитку інтелектуального капіталу; формування здатності до професійного судження на рівні вищої освіти; інституціональний вплив на професійне судження.

Багатогранність професійного судження як важливої сторони практичної діяльності бухгалтерів обумовлює необхідність подальших досліджень у сфері інституціонального впливу на реалізацію професійного бухгалтерського судження.

Метою статті є дослідження теоретико-методологічного аспекту впливу інституційного середовища на реалізацію професійного судження бухгалтера в умовах дисфункції соціально-економічного розвитку.

У процесі проведення даного дослідження було використано *загальнонаукові методи* – аналіз, син-

тез, узагальнення, табличний і монографічний. Здійснено узагальнення щодо важливості ролі інституційного середовища в процесі реалізації професійного судження бухгалтера та окреслено теоретико-методологічний підхід до дослідження даної проблематики.

Відповідно до Міжнародних стандартів аудиту професійне судження – застосування необхідних навичок, знань і досвіду в контексті вимог стандартів з надання впевненості, бухгалтерського обліку та професійної етики при прийнятті обґрунтованих рішень щодо плану дій, які є прийнятними за обставин відповідного завдання [1, с. 167]. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» не дає визначення професійного судження бухгалтера [2].

Гуріна Н. В. і Дойонко А. М. вказують на відсутність єдиного підходу до визначення поняття «професійне судження бухгалтера». Автори пропонують розуміти професійне судження як думку професійного бухгалтера, яка ґрунтується не лише на знаннях і досвіді бухгалтера, а й на певних об'єктивних критеріях і джерелах інформації. Вони розрізняють складові професійного судження – власну думку професійного бухгалтера та добросовісне висловлювання (правильно сформульоване судження), на основі яких можна ухвалити дієве управлінське рішення. Також автори обґрунтовують необхідність розвитку професійного судження, вказують на негативний вплив зарегульованості даної сфери обліку [3, с. 41–43].

Мельничук І. І. та Лопатовська О. О. акцентують увагу на зростанні ролі професійного судження в умовах постійного ускладнення облікової роботи. Професійне судження бухгалтера покликане допомогти в розумінні «підводних каменів» нормативно-правових документів. Автори вказують на відсутність у вітчизняній нормативно-правовій базі поняття «професійне судження бухгалтера». Аргументують думку про зростання цінності професійного судження бухгалтера в умовах невизначеності. За результатами дослідження сформовано принципи, які мають лежати в основі формування професійного бухгалтерського судження, – постійне вдосконалення, логічність, аргументованість, достовірність, повнота [4].

Тарасова Т. О. зосереджує увагу на професійному судженні бухгалтера як аспекті розвитку інтелектуального капіталу. Виокремлює навички – інтелектуальні, комунікативні, персональні, організаційні. На думку авторки, у сучасній теорії обліку відсутні чіткі критерії оцінки ступеня довіри до професійного судження бухгалтера. У роботі запропоновано методу його оцінки [5].

В іншому дослідженні проблема професійного судження бухгалтера розглядається з позиції економічної психології, а саме, в контексті її біхевіористичного аспекту. Авторами аналізується вплив поведінкових аспектів на технічну та організаційну підсис-

Статтю написано в рамках виконання науково-дослідної роботи «Вплив та наслідки вірусної дисфункції на інституційний та соціально-економічний розвиток регіону (на прикладі Черкаської області)» (державний реєстраційний номер 0121U110851).

теми обліку. Результатом біхевіористичного підходу є формування професійного судження бухгалтера – результат мислення бухгалтера щодо вироблення в умовах невизначеності способу відображення фактів господарського життя [6].

Карпенко О. В. і Плікус І. Й. у своєму дослідженні обґрунтовують необхідність вивчення поняття «професійне судження» під час здобуття першого рівня вищої освіти за спеціальністю «Облік і оподаткування» – щоб випускник-бухгалтер на момент початку своєї практичної діяльності демонстрував розуміння суті професійного судження і можливих шляхів його реалізації в умовах невизначеності. Автори пропонують використовувати в кожній навчальній дисципліні спеціальні кейси, що формують і послідовно розширюють професійне судження, дозволяючи одночасно вирішувати складні облікові завдання та розширювати базові поняття спеціальності, що виходять за межі власне обліку, посилюючи міждисциплінарний характер освітньої підготовки [7].

Проценко О. А., Криворучко М. Ю. у дослідженні інституційного підходу до професійного судження бухгалтера останнє розглядають з точки зору основоположної теорії інституціоналізму – теорії бездіяльного класу Т. Веблена. За основу взято поділ економічно активного суспільства на два класи – продуктивного (виробничого) і бездіяльного, який не зайнятий безпосереднім створенням економічних благ. Відповідно, домінуючий характер економічної діяльності породжує два типи професійного мислення – виробничий та анімістичний. Виробничий тип мислення характеризується раціональністю, дослідженням причинно-наслідкових зв'язків, зниженням ролі індивідуальної майстерності фахівця; анімістичний, натомість, характеризується посиленням професійної індивідуалізації залежно від рівня особистої майстерності [8].

У своїх роботах [9; 10] Юхименко-Назарук І. А. аналізує вплив інституційних обмежень (формальних і неформальних правил) на процес здійснення професійного судження бухгалтера шляхом створення матричної моделі. Пропонована дослідницею модель передбачає поділ професійних суджень бухгалтера на дві великі групи – залежно від наявності нормативно-правового регулювання. Облікова політика розглядається як кінцевий інформаційний продукт, що складається з множини професійних суджень бухгалтера. На основі положень інституційної теорії бухгалтерського обліку професійне судження визначається як субінститут – сукупність формальних і неформальних правил, а також механізмів забезпечення їх дотримання. До неформальних правил реалізації професійного судження авторка відносить морально-етичні цінності бухгалтера, до формальних – принципи обліку та якісні характеристики облікової інформації. Серед суб'єктів

впливу на реалізацію професійного бухгалтерського судження виокремлено чотири групи суб'єктів – менеджери, власники, інвестори, позичальники.

Необхідно також враховувати, що рівень невизначеності ділового середовища постійно зростає, що посилює актуальність здатності бухгалтера формувати й обґрунтовувати власне професійне судження. Таким чином, роботу бухгалтера варто сприймати не лише як техніку обліку, але й як створення інформаційного продукту – облікової політики та фінансової звітності – який покликаний задовольняти інтереси різних зацікавлених осіб.

Досліджуючи професійне судження бухгалтера, необхідно окреслити його співвідношення з таким аспектом, як стандартизація професійної діяльності. Глобалізаційні процеси поглиблюють процеси уніфікації та, відповідно, стандартизації. Виникає своєрідне протиріччя – з одного боку, процеси стандартизації у сфері обліку посилюють тенденцію до імплементації МСФЗ; з іншого боку, у самих МСФЗ і Міжнародних стандартах аудиту простежується чіткий акцент на професійному судженні, що передбачає наявність невизначеності та необхідності реалізації фахівцем-бухгалтером власного обґрунтованого судження за відсутності прямих нормативно-правових норм або наявності альтернатив. Таким чином, рівень підготовки бухгалтерів має поєднувати елементи стандартизації та реалізації професійного судження, що вимагає від бухгалтера розуміння функціонування соціально-економічної системи та інституційного середовища.

Важливою стороною розуміння інституційного середовища та його впливу на професійне судження бухгалтера є оцінка ризику невиконання контрактів контрагентами суб'єкта господарювання, що може вплинути на дотримання ключового принципу обліку – безперервності. Так, дослідження обліково-аналітичного забезпечення формування аудиторського судження щодо безперервності діяльності акцентує увагу на поглибленому вивченні економічних інтересів та поведінки зацікавлених осіб (власників, інвесторів, менеджменту, працівників, кредиторів, поставальників, покупців, фіскальних органів, органів державної влади) [11, с. 180].

Отже, розуміння інституційного середовища є важливим фактором для формування професійного судження бухгалтера. Дисфункція соціально-економічного розвитку поглиблює наявну інформаційну асиметрію щодо даних про господарську діяльність суб'єктів господарювання, посилюючи вимоги до фінансової звітності в аспекті задоволення інтересів різних зацікавлених осіб.

Дослідження інституційних факторів, які впливають на соціально-економічний розвиток, дозволяє виокремити декілька їх груп. Так, «класичний» інституціоналізм можна умовно розділити на соціаль-

но-психологічний (Т. Веблен), соціально-правовий (Дж. Коммонс) та емпіричний (В. Мітчелл). Новітній інституціоналізм включає такі напрями, як теорія прав власності, транзакційних витрат, контрактів, організації, фірм, держави, суспільного вибору.

У табл. 1 наведено базові поняття інституціоналізму.

Таблиця 1

Базові поняття інституціоналізму

Поняття	Визначення/деталізація
Інститут	Стійкі правила та норми економічної поведінки
Інституційне середовище	Сукупність юридичних, соціальних, політичних правил, що визначають межі людської поведінки
Інституційні угоди	Домовленості між індивідами та/або їх групами, що визначають способи кооперації та конкуренції, де ключове місце належить контрактам
Ключове значення інститутів	Зменшення невизначеності середовища та ризику діяльності, що сприяє скороченню витрат укладання угод, зростанню ефективності економічної системи

Джерело: складено за [12, с. 48–53].

Отже, інституційний аспект включає в себе не-економічні фактори, які справляють суттєвий вплив на соціально-економічний розвиток і, відповідно, – на результати діяльності суб'єктів господарювання.

Сучасні наукові дослідження у сфері інституціоналізму широко використовували дані звіту Світового банку Doing Business у сфері ефективності урядового врядування, регуляторної політики, боротьби з корупцією, політичної стабільності, верховенства права, підзвітності влади. Вказані не-економічні аспекти функціонування економіки відігравали (і відіграють) значну роль у процесі поглиблення або послаблення наслідків дисфункції розвитку економіки. Відповідно до рішення керівництва Світового банку з 2020 р. даний звіт не публікується [13]. Натомість розроблено концепцію, загальне методичне керівництво та методологію нового звіту щодо легкості ведення бізнесу – Business Ready (B-Ready), який включає такі сфери, як відкриття власної справи, розміщення виробничих потужностей, комунальні послуги, трудові відносини, міжнародна торгівля, оподаткування, вирішення спорів, конкуренція, неплатоспроможність [14–16].

Питання співвідношення дисфункції інституційного та економічного середовища є дискусійним, тому що ці системи перебувають у тісному взаємозв'язку. Важко визначити, яке із зазначених середовищ є детермінуючим, разом із тим, у рамках

інституціонального аналізу саме інституційне середовище детермінує економічну взаємодію суб'єктів господарювання (табл. 2).

Таблиця 2

Взаємозв'язок дисфункції інституційного та соціально-економічного середовища з прийняттям управлінських рішень зацікавленими особами в умовах невизначеності

Дисфункція	
Інституційна: порушення стійкості правил і норм економічної поведінки	Соціально-економічна: порушення стійкого економічного кругообігу (виробництво, постачання, реалізація, споживання, заощадження)
Підвищення рівня невизначеності щодо безперервності діяльності суб'єктів господарювання та можливості виконання ними контрактних зобов'язань	
Управлінське рішення зацікавлених сторін на основі:	
звіту про управління (професійне судження)	фінансової звітності (професійне судження)
Розкриття ризиків і невизначеності діяльності	Фінансовий стан і результати діяльності, принцип безперервності

Джерело: авторська розробка.

Інформацію, наведену в табл. 2, можна узагальнити таким чином. Інституційна та соціально-економічна дисфункції підвищують рівень невизначеності щодо безперервності діяльності суб'єктів господарювання та можливості ними виконувати власні контрактні зобов'язання. За цих умов посилюється роль професійного судження бухгалтера, яке лежить в основі підготовки ключових документів, необхідних для прийняття зацікавленими сторонами відповідних рішень – фінансової звітності та звіту про управління. Вказані звіти розкривають інформацію різного характеру, необхідність підготовки та подання звіту про управління стосується передусім великих і середніх підприємств [17].

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна зробити певні висновки. Професійне судження бухгалтера – складне багатогранне поняття, яке є предметом наукової дискусії та фахового обговорення. Не маючи чіткого законодавчого регулювання, професійне бухгалтерське судження можна визначити як обґрунтовану думку бухгалтера, сформовану на основі власних знань і досвіду, а також об'єктивних джерел інформації.

Важливим аспектом реалізації професійного судження бухгалтера є інституційне середовище (інститути) – правила економічної поведінки, сформовані на основі юридичних, політичних і соціальних норм.

Сучасні дослідження інституціоналізму охоплюють широкий спектр напрямків, такі як право власності, контракти, транзакційні витрати, трудові відносини, оподаткування, вирішення спорів, конкуренція тощо.

Дисфункція інституційного та соціально-економічного середовища підвищує рівень невизначеності щодо безперервності діяльності суб'єктів господарювання та можливості виконання ними контактів. Ключову роль для зацікавлених сторін у процесі прийняття рішень відіграє професійне судження бухгалтера, на основі якого формується фінансова звітність і звіт про управління.

Перспективами подальших досліджень є аналіз інформації, відображеної у фінансовій звітності та звіті про управління підприємств певної галузі або регіону, з метою вивчення особливостей застосування професійного судження в практичній діяльності фахівців-обліковців. Узагальнення результатів подібного аналізу дозволить виокремити фактори інституційного середовища, що становлять найбільший інтерес для зацікавлених сторін і знаходять відповідне відображення у звітності суб'єктів господарювання. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Міжнародна федерація бухгалтерів. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. Ч. II / пер. з англ. 532 с.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
3. Гуріна Н. В., Дойонко А. М. Застосування професійного судження бухгалтера в умовах ринкової економіки: вітчизняний та міжнародний досвід. *Економічний вісник. Серія «Фінанси, облік, оподаткування»*. 2019. Вип. 3. С. 40–47.
4. Мельничук І. І., Лопатовська О. О. Професійне судження бухгалтера в умовах невизначеності. *Економічний простір*. 2021. № 168. С. 138–141. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/168-23>
5. Тарасова Т. О. Професійне судження бухгалтера як основа інноваційного розвитку системи обліково-аналітичного забезпечення управління. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2017. Вип. 1. С. 260–280. DOI: [https://doi.org/10.26642/pbo-2017-1\(36\)-260-280](https://doi.org/10.26642/pbo-2017-1(36)-260-280)
6. Бурденко І. М., Король А. С. Біхевіористична теорія та система бухгалтерського обліку. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2021. № 4. С. 106–114. DOI: [10.21272/1817-9215.2021.4-13](https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.4-13).
7. Карпенко О. В., Плікус І. Й. Професійне судження бухгалтера в контексті поведінкових аспектів професії. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2020. № 4. С. 47–58. DOI: [10.37734/2409-6873-2020-4-6](https://doi.org/10.37734/2409-6873-2020-4-6).
8. Проценко О. Л., Криворучко М. Ю. «Теорія бездіяльного класу» Т. Веблена як основа інституційного підходу до проблеми професійного бухгалтерського судження в контексті євроінтеграції.

Бізнес Інформ. 2018. № 8. С. 8–12. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-8_0-pages-8_12.pdf

9. Юхименко-Назарук І. А. Інституційні засади здійснення професійного судження в бухгалтерському обліку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. Вип. 21. Ч. 1. С. 185–188. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_21/1/49.pdf
10. Юхименко-Назарук І. А. Особливості застосування професійного судження бухгалтера в умовах формування облікової політики підприємства: інституційний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2014. Вип. 2. С. 195–206. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2786/18.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
11. Воїнова Т. С., Мултанівська Т. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення формування професійного судження аудитора щодо безперервності. *Бізнес Інформ*. 2016. № 6. С. 174–185. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-6_0-pages-174_185.pdf
12. Пустовійт Р. Ф., Куклін О. В., Фертікова Т. М. Вступ до інституціональної економіки : навч. посіб. Черкаси : Видавець: Третьякова О. М., 2021. 219 с.
13. Світовий банк більше не буде публікувати рейтинг Doing Business / Економічна правда. 16.09.2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/09/16/677899/>
14. Business Enabling Environment. Concept Note / World Bank Group. December 2022. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/2250b12dfe798507f7b42064378cc616-0540012022/original/BEE-Concept-Note-December-2022.pdf>
15. Business Ready (B-Ready) Manual and Guide / World Bank Group. May 2023. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5d79ca28ad482b1a9bc19b9c3a9c9e19-0540012023/original/B-READY-Manual-and-Guide.pdf>
16. Business Ready. Methodology Handbook / World Bank Group. May 2023. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/357a611e3406288528bc1e05b3c7dfda-0540012023/original/B-READY-Methodology-Handbook.pdf>
17. Онищенко В. Звіт про управління 2022 / Головбух. 03.02.2022. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7447-zvt-pro-upravlnnya-nevznacheniy-nezovsm-buhgalterskiy>

REFERENCES

- “Business Enabling Environment. Concept Note“. World Bank Group. December 2022. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/2250b12dfe798507f7b42064378cc616-0540012022/original/BEE-Concept-Note-December-2022.pdf>
- “Business Ready (B-Ready) Manual and Guide“. World Bank Group. May 2023. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5d79ca28ad482b1a9bc19b9c3a9c9e19-0540012023/original/B-READY-Manual-and-Guide.pdf>

- "Business Ready. Methodology Handbook". *World Bank Group*. May 2023. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/357a611e3406288528cb1e05b3c7dfa-0540012023/original/B-READY-Methodology-Handbook.pdf>
- Burdenko, I. M., and Korol, A. S. "Bikheviorystychna teoriia ta systema bukhhalterskoho obliku" [Behavioral Theory and Accounting System]. *Visnyk Sumskoho derzhavnogo universytetu. Serii «Ekonomika»*, no. 4 (2021): 106-114.
DOI: 10.21272/1817-9215.2021.4-13
- Hurina, N. V., and Doionko, A. M. "Zastosuvannia profesiinoho sudzhennia bukhhaltera v umovakh rynkovoï ekonomiky: vitchyzniani ta mizhnarodnyi dosvid" [Application of the Accountant's Professional Judgment in the Conditions of the Market Economy: Domestic and International Experience]. *Ekonomichnyi visnyk. Serii «Finansy, oblik, opodatkovannia»*, no. 3 (2019): 40-47.
- Karpenko, O. V., and Plikus, I. I. "Profesiine sudzhennia bukhhaltera v konteksti povedinkovykh aspektiv profesii" [Accountant's Professional Judgment: Behavioral Aspect]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*, no. 4 (2020): 47-58.
DOI: 10.37734/2409-6873-2020-4-6
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
- Melnychuk, I. I., and Lopatovska, O. O. "Profesiine sudzhennia bukhhaltera v umovakh nevyznachenosti" [Professional Judgment of an Accountant under Uncertainty]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 168 (2021): 138-141.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/168-23>
- Mizhnarodna federatsiia bukhhalteriv. Mizhnarodni standardy kontroliu yakosti, audytu, ohliadu, inshoho nadannia vpevnenosti ta suputnykh posluh* [Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements], part II.
- Onyshchenko, V. "Zvit pro upravlinnia 2022" [Management Report 2022]. *Holovbukh*. February 03, 2022. <https://www.golovbukh.ua/article/7447-zvt-pro-upravlnnya-neviznacheniy-ne-zovsm-buhgalterskiy>
- Protsenko, O. L., and Kryvoruchko, M. Yu. "«Teoriia bezdiialnoho klasu» T. Veblena yak osnova instytutstionalnogo pidkhodu do problemy profesiinoho bukhhalterskoho sudzhennia v konteksti yevrointehratsii" [The «Theory of Idle Class» by T. Veblen as the Basis of Institutional Approach to the Problem of Professional Accounting Judgment in the Context of European Integration]. *Biznes Inform*, no. 8 (2018): 8-12. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-8_0-pages-8_12.pdf
- Pustoviit, R. F., Kuklin, O. V., and Fertikova, T. M. *Vstup do instytutstionalnoi ekonomiky* [Introduction to Institutional Economics]. Cherkasy: Vydavets: Tretiakova O. M., 2021.
- "Svitovyi bank bilshe ne bude publikuvaty reitynh Doing Business" [The World Bank Will No Longer Publish the Doing Business Rating]. *Ekonomichna pravda*. September 16, 2021. <https://www.epravda.com.ua/news/2021/09/16/677899/>
- Tarasova, T. O. "Profesiine sudzhennia bukhhaltera yak osnova innovatsiinoho rozvytku systemy oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia" [Professional Judgment of the Accountant as the Basis of Innovative Development of the System of Accounting and Analytical Management Support]. *Problemy teorii ta metodologii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, no. 1 (2017): 260-280.
DOI: [https://doi.org/10.26642/pbo-2017-1\(36\)-260-280](https://doi.org/10.26642/pbo-2017-1(36)-260-280)
- Voinova, T. S., and Multanivska, T. V. "Informatsiino-analitychne zabezpechennia formuvannia profesiinoho sudzhennia audytora shchodo bezperervnosti" [The Informational-Analytical Support to Formation of the Auditor's Professional Judgment on Continuity]. *Biznes Inform*, no. 6 (2016): 174-185. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-6_0-pages-174_185.pdf
- Yukhymenko-Nazaruk, I. A. "Instytutsiini zasady zdiisnennia profesiinoho sudzhennia v bukhhalterskomu obliku" [Institutional Framework of the Implementation of Professional Judgement in Accounting]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serii «Ekonomichni nauky»*, iss. 21, part 1 (2016): 185-188. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_21/1/49.pdf
- Yukhymenko-Nazaruk, I. A. "Osoblyvosti zastosuvannia profesiinoho sudzhennia bukhhaltera v umovakh formuvannia oblikovoï polityky pidpriemstva: instytutsiinyi aspekt" [Peculiarities of Application of the Professional Judgment of the Accountant in the Conditions of Formation of the Accounting Policy of the Enterprise: Institutional Aspect]. *Problemy teorii ta metodologii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, iss. 2 (2014): 195-206. <https://eztur.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2786/18.pdf?sequence=1&isAllowed=y>